

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 24ης Σεπτεμβρίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία – Οδηγίες 2000/78/EK και 2006/54/EK – Πεδίο εφαρμογής – Απαγόρευση των έμμεσων δυσμενών διακρίσεων λόγω ηλικίας ή φύλου – Δικαιολογητικοί λόγοι – Εθνική νομοθεσία που προβλέπει παρακράτηση επί των συντάξεων που καταβάλλονται απευθείας στους δικαιούχους από επιχειρήσεις ελεγχόμενες κατά πλειοψηφία από το κράτος, καθώς και κατάργηση της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των συντάξεων – Άρθρα 16, 17, 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δυνατότητα εφαρμογής – Δυσμενής διάκριση λόγω περιουσίας – Προσβολή της συμβατικής ελευθερίας – Προσβολή του δικαιώματος ιδιοκτησίας – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων – Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής»

Στην υπόθεση C-223/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landesgericht Wiener Neustadt (πρωτοδικείο του Wiener Neustadt, Αυστρία) με απόφαση της 11ης Μαρτίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Μαρτίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

YS

κατά

NK AG,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, L. S. Rossi, J. Malenovský, F. Biltgen (εισηγητή) και N. Wahl, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: D. Dittert, προϊστάμενος μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Ιανουαρίου 2020,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο YS, εκπροσωπούμενος από τους M. Breunig, Rechtsanwalt, και J. Hanreich, Prozessbevollmächtigter,
- η NK, εκπροσωπούμενη από τον C. Egermann, Rechtsanwalt,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Schmoll,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Valero καθώς και από τους B.-R. Killmann και B. Bertelmann,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαΐου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2000/78/EK του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ 2000, L 303, σ. 16), της οδηγίας 2006/54/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (ΕΕ 2006, L 204, σ. 23), καθώς και των άρθρων 16, 17, 20, 21 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του YS και της εταιρίας NK AG σχετικά με την παρακράτηση ενός ποσού από την επαγγελματική σύνταξη που χορηγείται απευθείας από την εταιρία αυτή στον YS, καθώς και με την κατάργηση της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς για την εν λόγω σύνταξη για το έτος 2018.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 79/7/ΕΟΚ

- 3 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160), προβλέπει ότι η οδηγία εφαρμόζεται στα νομικά συστήματα που εξασφαλίζουν προστασία, μεταξύ άλλων, από τον κίνδυνο «γήρατος».

Η οδηγία 2000/78

- 4 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2000/78, η οδηγία αυτή έχει ως σκοπό τη θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχολήσεως και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως στα κράτη μέλη.
- 5 Το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1:

[...]

- β) συντρέχει έμμεση διάκριση όταν μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική ενδέχεται να προκαλέσει μειονεκτική μεταχείριση ενός προσώπου μιας ορισμένης θρησκείας ή πεποιθήσεων, με μια ορισμένη ειδική ανάγκη, μιας ορισμένης ηλικίας, ή ενός ορισμένου γενετήσιου προσανατολισμού, σε σχέση με άλλα άτομα εκτός εάν,
- ι) η εν λόγω διάταξη, κριτήριο ή πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικά από ένα θεμιτό στόχο και τα μέσα για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία, [...]

[...]».

- 6 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην Κοινότητα, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

[...]

- γ) τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των απολύσεων και των αμοιβών,

[...]».

Η οδηγία 2006/54

- 7 Η αιτιολογική σκέψη 30 της οδηγίας 2006/54 έχει ως εξής:

«Η έγκριση κανόνων σχετικά με το βάρος αποδείξεως διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Όπως έκρινε το Δικαστήριο, θα πρέπει να προβλεφθεί ότι το βάρος αποδείξεως μετακυλιέται στον εναγόμενο όταν τεκμαίρεται διάκριση, με εξαίρεση στην περίπτωση διαδικασίας όπου εναπόκειται στο δικαστήριο ή άλλο αρμόδιο εθνικό φορέα να διερευνήσει τα πραγματικά περιστατικά. Είναι πάντως αναγκαίο να διευκρινισθεί ότι η εκτίμηση των γεγονότων από τα οποία μπορεί να τεκμαρθεί η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης διάκρισης εξακολουθεί να υπάγεται στην αρμοδιότητα των αρμόδιων εθνικών φορέων σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή την εθνική πρακτική. Επιπλέον, τα κράτη μέλη δύνανται, σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, να θεσπίζουν αποδεικτικούς κανόνες ευνοϊκότερους για τον ενάγοντα.»

- 8 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής έχει ως ακολούθως:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να εξασφαλισθεί η εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης.

Για τον σκοπό αυτό, η παρούσα οδηγία περιέχει διατάξεις για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ως προς:

[...]

- β) τους όρους εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της αμοιβής·

γ) τα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

[...]»

9 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας ορίζει την έννοια της «έμμεσης διάκρισης» ως την κατάσταση στην οποία μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική θέτει σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση πρόσωπα ενός φύλου σε σύγκριση με πρόσωπα του άλλου φύλου, εκτός αν αυτή η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικώς από νόμιμο στόχο και τα μέσα για την επίτευξη του εν λόγω στόχου είναι πρόσφορα και αναγκαία.

10 Το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας έχει ως ακολούθως:

«Για όμοια εργασία ή για εργασία στην οποία αποδίδεται η αυτή αξία, καταργούνται οι άμεσες και έμμεσες διακρίσεις λόγω φύλου όσον αφορά όλα τα στοιχεία και τους όρους αμοιβής.»

11 Το άρθρο 5 της οδηγίας 2006/54, που περιλαμβάνεται στο, τιτλοφορούμενο «Ίση μεταχείριση στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης» κεφάλαιο 2, του τίτλου II αυτής, έχει ως εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 4, εξαλείφεται κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, ιδίως όσον αφορά:

[...]

γ) τον υπολογισμό των παροχών, συμπεριλαμβανομένων των προσαυξήσεων λόγω συζύγου και προστατευόμενου προσώπου, και τις προϋποθέσεις διάρκειας και διατήρησης του δικαιώματος παροχών.»

12 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο iii, της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι οι διατάξεις του ως άνω κεφαλαίου 2 έχουν εφαρμογή στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης που εξασφαλίζουν προστασία κατά του κινδύνου «γήρατος», συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης πρόωρης συνταξιοδότησης.

Το αυστριακό δίκαιο

13 Το άρθρο 1 του Sonderpensionenbegrenzungsgesetz (νόμου για τον περιορισμό των ειδικών συντάξεων, BGBl. I, 46/2014, στο εξής: SpBegrG) αποτελείται από διατάξεις συνταγματικής ισχύος που επέφεραν ορισμένες τροποποιήσεις στον Bundesverfassungsgesetz über die Begrenzung von Bezügen öffentlicher Funktionäre (ομοσπονδιακό συνταγματικό νόμο περί περιορισμού αποδοχών των δημοσίων λειτουργών, BGBl. I, 64/1997, στο εξής: BezBegrBVG). Το εν λόγω άρθρο 1, μεταξύ άλλων, επεξέτεινε το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του BezBegrBVG στους υπαλλήλους και στους πρώην υπαλλήλους των νομικών προσώπων που υπόκεινται στον έλεγχο του Rechnungshof (Ελεγκτικού Συνεδρίου, Αυστρία). Στα νομικά αυτά πρόσωπα περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις ιδιωτικού δικαίου στις οποίες η Ομοσπονδιακή Αυστριακή Κυβέρνηση ή τα διάφορα ομόσπονδα κράτη ασκούν καθοριστική επιρροή.

14 Καίτοι ο SpBegrG, ως ομοσπονδιακός νόμος, δεν μπορεί να επηρεάσει απευθείας τις συμβάσεις των υπαλλήλων των επιχειρήσεων που υπόκεινται στον έλεγχο του Rechnungshof (Ελεγκτικού Συνεδρίου) λόγω της καθοριστικής επιρροής που έχουν επ' αυτών τα ομόσπονδα κράτη, το άρθρο 10, παράγραφος 6, του BezBegrBVG εξουσιοδοτεί τον νομοθέτη κάθε ομόσπονδου κράτους να θεσπίσει κανόνες ανάλογους προς εκείνους που προβλέπονται σε ομοσπονδιακό επίπεδο για τους υπαλλήλους και τους πρώην υπαλλήλους των νομικών προσώπων στα οποία το ομόσπονδο κράτος έχει συμμετοχή καθοριστικής σημασίας.

- 15 Ο niederösterreichisches Landes- und Gemeindebezügegesetz (νόμος του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Αυστρίας περί αποδοχών στο εν λόγω ομόσπονδο κράτος και στους δήμους του, στο εξής: NÖ Landes- und GemeindebezügeG), εκδοθείς βάσει του SpBegrG, προβλέπει στο άρθρο 24a, με τίτλο «Περιορισμός του ύψους των συντάξεων», τα εξής:

«(1) Οι δικαιούχοι συντάξεων και συνταξιοδοτικών παροχών από συστήματα καθορισμένων παροχών [...]

- b. νομικών προσώπων που υπόκεινται στον έλεγχο του Rechnungshof [(Ελεγκτικού Συνεδρίου)] λόγω πλειοψηφικής συμμετοχής ή πραγματικού ελέγχου οφειλόμενου σε χρηματοπιστωτικά, οικονομικά ή οργανωτικά μέτρα του Niederösterreich [(ομόσπονδου κράτους της Κάτω Αυστρίας, Αυστρία)] [...]

οφείλουν να καταβάλλουν εισφορά προς εξασφάλιση των συντάξεων για το τμήμα εκείνο που υπερβαίνει το ποσό της μηνιαίας μέγιστης βάσης εισφορών δυνάμει του άρθρου 45 [του Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης, BGBl. 189/1955)], που τροποποιήθηκε πλέον πρόσφατα με τον BGBl. I, 139/1997, και του άρθρου 108, παράγραφοι 1 και 3, [του εν λόγω νόμου], που τροποποιήθηκε πλέον πρόσφατα με τον BGBl. I, 35/2012. Τούτο ισχύει και για τις ειδικές καταβολές.

(2) Η εισφορά για την εξασφάλιση των συντάξεων παρακρατείται από την αρμόδια υπηρεσία για τις πληρωμές και καταβάλλεται στο νομικό πρόσωπο που συστάθηκε με νόμο του ομόσπονδου κράτους ή στην επιχείρηση από την οποία εισπράττονται οι συντάξεις ή οι συνταξιοδοτικές παροχές.

(3) Η εισφορά για την εξασφάλιση των συντάξεων ανέρχεται σε: [...]».

- 16 Το άρθρο 711 του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης (στο εξής: ASVG), που προστέθηκε με τον Pensionsanpassungsgesetz 2018 (νόμο του 2018 περί αναπροσαρμογής των συντάξεων, BGBl. I, 151/2017) και φέρει τον τίτλο «Αναπροσαρμογή των συντάξεων για το 2018», έχει ως εξής:

«(1) Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 108h, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, και παράγραφος 2, η αύξηση των συντάξεων για το ημερολογιακό έτος 2018 δεν υπολογίζεται με βάση τον συντελεστή αναπροσαρμογής, αλλά [υπολογίζεται] ως εξής: Το συνολικό εισόδημα από συντάξεις (παράγραφος 2) αυξάνεται

1. κατά 2,2 %, εάν δεν υπερβαίνει τα 1 500 ευρώ μηνιαίως·
2. κατά 33 ευρώ, εάν υπερβαίνει τα 1 500 ευρώ όχι όμως τα 2 000 ευρώ μηνιαίως·
3. κατά 1,6 %, εάν υπερβαίνει τα 2 000 ευρώ όχι όμως τα 3 355 ευρώ μηνιαίως·
4. κατά ποσοστό το οποίο μειώνεται γραμμικά από 1,6 % σε 0 %, εάν υπερβαίνει τα 3 355 ευρώ όχι όμως τα 4 980 ευρώ μηνιαίως.

Εάν το συνολικό εισόδημα από συντάξεις υπερβαίνει τα 4 980 ευρώ μηνιαίως, δεν επέρχεται αύξηση.

(2) Το συνολικό εισόδημα από συντάξεις ενός προσώπου είναι το άθροισμα όλων των συντάξεων που εδικαιούτο να λάβει στο πλαίσιο της εκ του νόμου προβλεπόμενης συνταξιοδοτικής ασφάλισης [...]. Το συνολικό εισόδημα από συντάξεις περιλαμβάνει και όλες τις παροχές που καλύπτει ο [SpBegrG], εφόσον ο εισπράττων τη σύνταξη δικαιούται τις παροχές αυτές την 31η Δεκεμβρίου 2017.

[...]

(6) (διάταξη συνταγματικής ισχύος) Η αναπροσαρμογή των παροχών που καλύπτει ο [SpBegrG] για το ημερολογιακό έτος 2018 δεν μπορεί να υπερβαίνει την αύξηση που προβλέπει η παράγραφος 1, λαμβανομένου υπόψη του συνολικού εισοδήματος από συντάξεις (παράγραφος 2).»

17 Κατά το άρθρο 2 του Betriebspensionsgesetz (νόμου περί επαγγελματικών συντάξεων, BGBl. 282/1990):

«Ως καθορισμένες παροχές κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, νοούνται οι υποχρεώσεις του εργοδότη που απορρέουν από μονομερείς δηλώσεις, ατομικές συμφωνίες ή συλλογικές συμβάσεις και συνίστανται σε

1. καταβολή εισφορών σε ταμείο συντάξεων [...] υπέρ του εργαζομένου και των επιζώντων του· καταβολή εισφορών για συλλογική ασφάλιση επιχειρήσεως [...] υπέρ του εργαζομένου και των επιζώντων του· [...]
2. άμεση χορήγηση παροχών στον εργαζόμενο και στους επιζώντες του (άμεση καθορισμένη παροχή)·
3. καταβολή ασφαλιστρών για ασφάλιση ζωής που έχει συναφθεί υπέρ του εργαζομένου και των επιζώντων του.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Ο ενάγων της κύριας δίκης είναι πρώην υπάλληλος της ΝΚ, ανώνυμης εταιρίας εισηγμένης στο Χρηματιστήριο, στο κεφάλαιο της οποίας το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Αυστρίας έχει συμμετοχή περίπου 51 %.

19 Στις 2 Μαρτίου 1992 ο ενάγων της κύριας δίκης συνήψε σύμβαση με την ΝΚ για την παροχή επαγγελματικής συντάξεως επιχειρήσεως. Η σχετική συμφωνία περιελάμβανε μια «άμεση καθορισμένη παροχή» εκ μέρους της ΝΚ, δηλαδή μια επαγγελματική σύνταξη, χρηματοδοτούμενη από αποθεματικά που σχημάτισε ο εργοδότης, παροχή την οποία ο εργοδότης αυτός ανέλαβε την υποχρέωση να καταβάλλει απευθείας στον εργαζόμενο με τη λήξη της σχέσεως εργασίας. Επιπλέον, συμφωνήθηκε ρήτρα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, κατά την οποία κάθε συνταξιοδοτικό δικαίωμα θα αυξανόταν κατά το ίδιο ποσοστό με εκείνο που θα προβλεπόταν, για όσο χρόνο θα χορηγείτο η εν λόγω επαγγελματική σύνταξη, για τους μισθούς της υψηλότερης μισθολογικής κλάσεως, όπως προβλέπονται στη συλλογική σύμβαση για τους υπαλλήλους των αυστριακών επιχειρήσεων του σχετικού κλάδου.

20 Ο ενάγων της κύριας δίκης συνταξιοδοτήθηκε την 1η Απριλίου 2010. Έκτοτε, του χορηγούνται, στο πλαίσιο αυτό, διάφορες συνταξιοδοτικές παροχές. Μεταξύ άλλων, από τις 17 Δεκεμβρίου 2010, η ΝΚ του καταβάλλει την «άμεση καθορισμένη παροχή» που προβλέπει η σύμβαση επαγγελματικής συντάξεως της 2ας Μαρτίου 1992.

21 Από 1ης Ιανουαρίου 2015, η ΝΚ παρακρατεί σύμφωνα με το άρθρο 24a του NÖ Landes- und GemeindebezügeG εισφορά προοριζόμενη προς εξασφάλιση των συντάξεων.

22 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 711 του ASVG, η ΝΚ δεν αύξησε το ποσό της επαγγελματικής συντάξεως του ενάγοντος της κύριας δίκης για το έτος 2018, ενώ το μέρος της εν λόγω συντάξεως που καταβάλλεται απευθείας θα έπρεπε να αυξηθεί κατά 3 %, σύμφωνα με την τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών που προβλέπεται για το έτος αυτό από τη συλλογική σύμβαση για τους υπαλλήλους των αυστριακών επιχειρήσεων του σχετικού κλάδου.

- 23 Ο ενάγων της κύριας δίκης άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Landesgericht Wiener Neustadt (πρωτοδικείου του Wiener Neustadt, Αυστρία), αγωγή κατά της ΝΚ, αφενός, βάλλοντας κατά της εν λόγω παρακρατήσεως καθώς και της μη αυξήσεως της επαγγελματικής συντάξεως που ελάμβανε και, αφετέρου, ζητώντας την αναγνώριση των μελλοντικών δικαιωμάτων του.
- 24 Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, ειδικότερα των οδηγιών 79/7, 2000/78 και 2006/54, το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι το άρθρο 24a του NÖ Landes- und GemeindebezügeG και το άρθρο 711 του ASVG (στο εξής, από κοινού: επίμαχες εθνικές διατάξεις) διέπουν άμεσα τις λεπτομέρειες εφαρμογής και τις προϋποθέσεις προσδιορισμού του ύψους της επαγγελματικής συντάξεως την οποία δικαιούται ο ενάγων της κύριας δίκης δυνάμει της συμβάσεως περί επαγγελματικής συντάξεως της 2ας Μαρτίου 1992.
- 25 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις αφορούν τα άτομα που δικαιούνται επαγγελματική σύνταξη με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής», το ύψος της οποίας είναι σχετικά υψηλό, καταβαλλόμενη από νομικό πρόσωπο υποκείμενο στον έλεγχο του Rechnungshof (Ελεγκτικού Συνεδρίου), ιδίως λόγω του γεγονότος ότι ο έχων την πλειοψηφία μέτοχος είναι ομόσπονδο κράτος το οποίο έχει θεσπίσει στον τομέα αυτό κανόνες παρόμοιους με εκείνους που προβλέπονται σε ομοσπονδιακό επίπεδο.
- 26 Το δικαστήριο αυτό εκθέτει ότι τα άτομα που δεν έχουν συμπληρώσει ορισμένη ηλικία δεν θίγονται από τις επίμαχες εθνικές διατάξεις, διότι οι συμβάσεις σχετικά με τη χορήγηση συντάξεως με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής» έπαψαν να συνάπτονται στην Αυστρία το έτος 2000 περίπου. Αντιθέτως, δεδομένου ότι το εν λόγω είδος συμβάσεως συναπτόταν γενικά με άτομα που είχαν αρκετά έτη αρχαιότητας και ορισμένο επίπεδο ευθύνης στο πλαίσιο της επιχειρήσεως που τα απασχολούσε, τα άτομα αυτά θα έχουν σήμερα ορισμένη ηλικία.
- 27 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ακόμη ότι, κατά τις επίσημες αυστριακές στατιστικές, οι επίμαχες εθνικές διατάξεις επηρεάζουν κυρίως την επαγγελματική σύνταξη των ανδρών συνταξιούχων.
- 28 Όσον αφορά τους σκοπούς των ως άνω διατάξεων, το αιτούν δικαστήριο παραθέτει δύο από αυτούς, τους οποίους επιδιώκει ο SpBegrG και οι οποίοι είναι, αφενός, η μείωση των ανισορροπιών που είχαν δημιουργηθεί ως προς τις λεγόμενες «ειδικές» συντάξεις και, αφετέρου, η εξασφάλιση της βιώσιμης χρηματοδοτήσεως των συνταξιοδοτικών παροχών.
- 29 Εξάλλου, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι επίμαχες εθνικές διατάξεις εκδόθηκαν με τη μορφή διατάξεων συνταγματικής ισχύος, κυρίως προκειμένου να περιοριστεί η δυνατότητα αμφισβήτησεως του κύρους τους ενώπιον του Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Αυστρία).
- 30 Υπό τις συνθήκες αυτές το Landesgericht Wiener Neustadt (πρωτοδικείο του Wiener Neustadt) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7 και/ή της οδηγίας 2006/54 ρυθμίσεις κράτους μέλους που έχουν ως αποτέλεσμα, κατά την καταβολή των επαγγελματικών συντάξεων, να παρακρατεί ο πρώην εργοδότης χρηματικά ποσά από ένα σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ανδρών που δικαιούνται επαγγελματική σύνταξη παρά γυναικών που δικαιούνται επαγγελματική σύνταξη, και να μπορούν να χρησιμοποιούνται ελεύθερα τα ποσά αυτά από τον πρώην εργοδότη, εισάγουν δε οι ρυθμίσεις αυτές δυσμενείς διακρίσεις κατά την έννοια των εν λόγω οδηγιών;
- 2) Εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/78 ρυθμίσεις κράτους μέλους που εισάγουν διακρίσεις λόγω ηλικίας, καθώς επιβαρύνουν οικονομικά αποκλειστικώς ηλικιωμένα άτομα που δικαιούνται, βάσει του ιδιωτικού δικαίου, επαγγελματική σύνταξη που συμφωνήθηκε με τη μορφή “άμεσης καθορισμένης παροχής”, ενώ τα νεαρότερα άτομα ή τα άτομα νεαρής ηλικίας που έχουν συνάψει συμβάσεις για επαγγελματικές συντάξεις δεν επιβαρύνονται οικονομικά;

- 3) Εφαρμόζονται στις επαγγελματικές συντάξεις οι διατάξεις του Χάρτη, ιδίως η προβλεπόμενη στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη απαγόρευση των διακρίσεων, ακόμη και αν οι ρυθμίσεις του κράτους μέλους δεν προβλέπουν διακρίσεις όπως αυτές που απαγορεύονται βάσει των οδηγιών 79/7, 2000/78 και 2006/54;
- 4) Έχουν τα άρθρα 20 επ. του Χάρτη την έννοια ότι αντιτίθενται σε ρυθμίσεις κράτους μέλους που εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51 του Χάρτη και οι οποίες εισάγουν, σε βάρος προσώπων που δικαιούνται βάσει του ιδιωτικού δικαίου επαγγελματική σύνταξη, διακρίσεις λόγω φύλου, ηλικίας, περιουσίας ή για άλλους λόγους, όπως, για παράδειγμα, η παρούσα περιουσιακή κατάσταση του πρώην εργοδότη, έναντι άλλων προσώπων που δικαιούνται επαγγελματική σύνταξη, και απαγορεύει ο Χάρτης αυτού του είδους τις διακρίσεις;
- 5) Εισάγουν επίσης διακρίσεις λόγω περιουσίας κατά την έννοια του άρθρου 21 του Χάρτη οι εθνικές διατάξεις που υποχρεώνουν μόνο μια μικρή ομάδα προσώπων, που έχουν συμβατικό δικαίωμα να λάβουν επαγγελματική σύνταξη με τη μορφή “άμεσων καθορισμένων παροχών”, να καταβάλλουν χρηματικά ποσά στον πρώην εργοδότη τους, όταν υπάγονται σε αυτές τις διατάξεις μόνο πρόσωπα με υψηλότερες επαγγελματικές συντάξεις;
- 6) Έχει το άρθρο 17 του Χάρτη την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρυθμίσεις κράτους μέλους που προβλέπουν μια ισοδύναμη προς απαλλοτρίωση επέμβαση, που λαμβάνει χώρα απευθείας από τον νόμο και χωρίς αποζημίωση, επί συμφωνίας για επαγγελματική σύνταξη υπό τη μορφή “άμεσης καθορισμένης παροχής” που έχει συναφθεί μεταξύ δύο ιδιωτών, επέμβαση αποβαίνουσα εις βάρος ενός πρώην εργαζομένου επιχειρήσεως η οποία έχει μεριμνήσει για την πληρωμή της επαγγελματικής συντάξεως και η οποία δεν αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες;
- 7) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η εκ του νόμου προβλεπόμενη υποχρέωση του πρώην εργοδότη ενός δικαιούχου επαγγελματικής συντάξεως να μην καταβάλλει τμήματα της συμφωνηθείσας αντιπαροχής (της συμφωνηθείσας επαγγελματικής συντάξεως) συνιστά παραβίαση της συμβατικής ελευθερίας και, ως εκ τούτου, προσβολή του δικαιώματος ιδιοκτησίας του εργοδότη;
- 8) Έχει το άρθρο 47 του Χάρτη την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρυθμίσεις κράτους μέλους που απαλλοτριώνουν χρηματικά ποσά απευθείας διά νόμου και δεν προβλέπουν καμία άλλη δυνατότητα προσβολής της απαλλοτριώσεως πέραν της ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως και επιστροφής των απαλλοτριωθέντων χρηματικών ποσών κατά του δικαιούχου της απαλλοτριώσεως (του πρώην εργοδότη και οφειλέτη της συμβάσεως συνταξιοδότησης);»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματος

- 31 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματός του, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν οι οδηγίες 79/7, 2000/78 και 2006/54 έχουν την έννοια ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους διατάξεις του δικαίου κράτους μέλους δυνάμει των οποίων, αφενός, ένα μέρος του ποσού της επαγγελματικής συντάξεως την οποία ο εργοδότης ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να καταβάλλει απευθείας σε πρώην εργαζομένο του πρέπει να παρακρατείται στην πηγή από τον εν λόγω εργοδότη και, αφετέρου, παύει να ισχύει η τιμαριθμική αναπροσαρμογή που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με το ποσό της ως άνω παροχής.

- 32 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, καταρχάς, ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7, η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή μόνο στα νομικά συστήματα που εξασφαλίζουν προστασία κατά του κινδύνου «γήρατος» (πρβλ. απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2012, Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 33 Αντιθέτως, παροχές που χορηγούνται στο πλαίσιο συνταξιοδοτικού συστήματος συναρτώμενου, κατ' ουσίαν, με τη θέση εργασίας την οποία κατείχε ο ενδιαφερόμενος, συνδέονται με την αμοιβή την οποία αυτός ελάμβανε και εμπίπτουν στο άρθρο 157 ΣΛΕΕ [πρβλ. απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων), C-192/18, EU:C:2019:924, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Επομένως, είναι «αμοιβές» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78 (πρβλ. απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2019, E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, σκέψεις 44 και 48).
- 34 Εξάλλου, από το άρθρο 1, στοιχείο γ', και από το άρθρο 5, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/54 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή αφορά τα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Όπως όμως έχει κριθεί, τα συστήματα συντάξεων οι οποίες καταβάλλονται στον εργαζόμενο λόγω της σχέσεως εργασίας του με τον υπαγόμενο στον δημόσιο τομέα εργοδότη του εμπίπτουν επίσης στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 της οδηγίας 2006/54 [πρβλ. απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων), C-192/18, EU:C:2019:924, σκέψεις 72 και 73].
- 35 Επομένως, σύνταξη όπως η «άμεση καθορισμένη παροχή» την οποία λαμβάνει ο ενάγων της κύριας δίκης από τον πρώην εργοδότη του λόγω της σχέσεως εργασίας με αυτόν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής όχι της οδηγίας 79/7, αλλά των οδηγιών 2000/78 και 2006/54.
- 36 Στη συνέχεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις, δυνάμει των οποίων, αφενός, ένα μέρος του ποσού της επαγγελματικής συντάξεως την οποία ο εργοδότης ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να καταβάλλει απευθείας σε πρώην εργαζομένο του πρέπει να παρακρατείται στην πηγή από τον εν λόγω εργοδότη και, αφετέρου, παύει να ισχύει η τιμαριθμική αναπροσαρμογή που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με το ποσό της εν λόγω παροχής, συνεπάγονται μείωση του ποσού της συντάξεως την οποία η εταιρία αυτή ανέλαβε την υποχρέωση να καταβάλλει στον ως άνω πρώην εργαζόμενο. Ως εκ τούτου, επηρεάζουν τους όρους αμοιβής του τελευταίου, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78 και το επαγγελματικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης κατά την έννοια του άρθρου 5, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/54. Επομένως, οι εν λόγω οδηγίες έχουν εφαρμογή σε κατάσταση όπως αυτή της κύριας δίκης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 16ης Ιουνίου 2016, Lesar, C-159/15, EU:C:2016:451, σκέψη 18 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 37 Το ως άνω συμπέρασμα δεν ανατρέπεται από τα συμπεράσματα που συνάγονται από την απόφαση της 2ας Ιουνίου 2016, C (C-122/15, EU:C:2016:391), την οποία μνημονεύει η Αυστριακή Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, στη σκέψη 30 της οποίας το Δικαστήριο έκρινε ότι εθνική ρύθμιση περί πρόσθετου φόρου επί των εισοδημάτων από συντάξεις δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/78.
- 38 Πράγματι, το Δικαστήριο στηρίχθηκε, στις σκέψεις 25 και 26 της εν λόγω αποφάσεως, στο γεγονός ότι η διαφορά επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή αφορούσε όχι τον τρόπο ή τους όρους καθορισμού του ποσού των παροχών που καταβάλλονταν στον εργαζόμενο λόγω της σχέσεως εργασίας με τον πρώην εργοδότη του, αλλά τον συντελεστή φορολόγησης των εισοδημάτων από συντάξεις, καθόσον ο φόρος αυτός, που απορρέει ευθέως και αποκλειστικώς από εθνική φορολογική ρύθμιση, δεν έχει καμία απολύτως συνάφεια με την εργασιακή σχέση, και, επομένως, με τον προσδιορισμό της «αμοιβής», κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας και του άρθρου 157, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

39 Κατά συνέπεια, στο πρώτο σκέλος του πρώτου και του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι οδηγίες 2000/78 και 2006/54 έχουν την έννοια ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους διατάξεις του δικαίου κράτους μέλους δυνάμει των οποίων, αφενός, ένα μέρος του ποσού της επαγγελματικής συντάξεως την οποία ο εργοδότης ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να καταβάλλει απευθείας σε πρώην εργαζόμενο του πρέπει να παρακρατείται στην πηγή από τον εν λόγω εργοδότη και, αφετέρου, παύει να ισχύει η τιμαριθμική αναπροσαρμογή που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με το ποσό της εν λόγω παροχής.

Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου ερωτήματος

40 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν η οδηγία 2006/54 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη, όταν η ρύθμιση αυτή θίγει πολύ περισσότερους άνδρες παρά γυναίκες δικαιούχους.

41 Σύμφωνα με το άρθρο 5, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/54, απαγορεύεται κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου κατά τον υπολογισμό των παροχών στο πλαίσιο των επαγγελματικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης τα οποία, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο iii, της οδηγίας αυτής εξασφαλίζουν προστασία, μεταξύ άλλων, κατά του κινδύνου «γήρατος».

42 Επιβάλλεται εξ αρχής η διαπίστωση ότι εθνικές διατάξεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη δεν συνεπάγονται άμεση διάκριση, καθόσον έχουν εφαρμογή αδιακρίτως στους άνδρες και στις γυναίκες εργαζόμενους.

43 Όσον αφορά το ζήτημα αν μια τέτοια εθνική ρύθμιση συνεπάγεται έμμεση διάκριση, η εν λόγω διάκριση ορίζεται, για τους σκοπούς εφαρμογής της οδηγίας 2006/54, στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της τελευταίας, ως η κατάσταση στην οποία μια διάταξη, ένα κριτήριο ή μια πρακτική που είναι εκ πρώτης όψεως ουδέτερα θέτουν σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση πρόσωπα ενός φύλου σε σύγκριση με πρόσωπα του άλλου φύλου, εκτός αν αυτή η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικώς από νόμιμο σκοπό και τα μέσα για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού είναι πρόσφορα και αναγκαία.

44 Συναφώς, πρώτον, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι τα άτομα που περιέρχονται σε μειονεκτική θέση λόγω των επίμαχων εθνικών διατάξεων είναι οι πρώην υπάλληλοι επιχειρήσεων ελεγχόμενων από το κράτος που εισπράττουν σύνταξη με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής», το ύψος της οποίας υπερβαίνει ορισμένα όρια. Πράγματι, αφενός, το άρθρο 24a του ΝÖ Landes- und GemeindebezügeG προβλέπει την καταβολή εισφοράς προς εξασφάλιση των συντάξεων για το τμήμα μιας τέτοιας παροχής που υπερβαίνει το μηνιαίο ποσό της μέγιστης βάσης εισφορών, σύμφωνα με τον ASVG. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η Αυστριακή Κυβέρνηση εξέθεσε ότι το έτος 2020 το μηνιαίο αυτό ποσό ανερχόταν στο ακαθάριστο ποσό των 5 370 ευρώ. Αφετέρου, δυνάμει του άρθρου 711, παράγραφος 6, του ASVG, καμία αύξηση παροχής προβλεπόμενης από τον SpBegrG, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη «άμεση καθορισμένη παροχή», δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί για το έτος 2018 αν το σωρευτικώς υπολογιζόμενο ποσό όλων των συντάξεων του ενδιαφερομένου ήταν υψηλότερο από 4 980 ευρώ μηνιαίως.

45 Για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/54, η κατάσταση των ατόμων τα οποία αφορούν οι επίμαχες εθνικές διατάξεις δεν μπορεί να συγκριθεί με εκείνη των πρώην εργαζομένων μη ελεγχόμενων από το κράτος επιχειρήσεων ή με εκείνη των ατόμων

- που λαμβάνουν επαγγελματική σύνταξη με άλλη μορφή πέραν της «άμεσης καθορισμένης παροχής», όπως είναι οι καταβολές από συνταξιοδοτικό ταμείο ή από ασφάλιση ζωής. Πράγματι, σε αντίθεση με τις συντάξεις που καταβάλλονται στις δύο ως άνω κατηγορίες ατόμων, το ομοσπονδιακό κράτος ή το οικείο ομόσπονδο κράτος ελέγχει τους εργοδότες των εργαζομένων που δικαιούνται «άμεση καθορισμένη παροχή» και τους πόρους που προορίζονται για τις συντάξεις των εν λόγω εργαζομένων.
- 46 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 55 των προτάσεών της, οι προς σύγκριση καταστάσεις είναι, μεταξύ των ατόμων που εισπράττουν σύνταξη με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής» από επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος, αυτή των ατόμων που επηρεάζονται από τις επίμαχες εθνικές διατάξεις λόγω του ύψους της εν λόγω παροχής και αυτή των ατόμων που δεν επηρεάζονται.
- 47 Εξ αυτού προκύπτει ότι το εκ πρώτης όψεως ουδέτερο κριτήριο, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/54, το οποίο προκαλεί διαφορετική μεταχείριση λόγω της εφαρμογής των επίμαχων εθνικών διατάξεων πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι το ποσό των παροχών που καθορίζουν οι διατάξεις αυτές, καθόσον μόνον οι δικαιούχοι συντάξεων το ύψος των οποίων υπερβαίνει ορισμένα όρια περιέρχονται σε μειονεκτική θέση εξαιτίας των ως άνω διατάξεων.
- 48 Όσον αφορά, δεύτερον, το αν η εν λόγω διαφορετική μεταχείριση περιάγει σε μειονεκτική θέση ιδιαιτέρως άτομα του ενός φύλου σε σχέση με άτομα του άλλου φύλου, το αιτούν δικαστήριο περιορίζεται στην παρατήρηση ότι, κατά τις επίσημες αυστριακές στατιστικές, οι επίμαχες εθνικές διατάξεις θίγουν κυρίως άνδρες εργαζομένους.
- 49 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ύπαρξη μιας τέτοιας ιδιαίτερα μειονεκτικής μεταχείρισης μπορεί να διαπιστωθεί, ιδίως, αν αποδεικνύεται ότι κανονιστική ρύθμιση επηρεάζει δυσμενώς σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων ενός φύλου σε σύγκριση με άτομα του άλλου φύλου (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Schuch-Ghannadan, C-274/18, EU:C:2019:828, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 50 Όπως προκύπτει επίσης από την αιτιολογική σκέψη 30 της οδηγίας 2006/54, αρμόδια για την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από τα οποία μπορεί να τεκμαρθεί η ύπαρξη έμμεσης διάκρισης είναι τα εθνικά δικαστήρια, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή την εθνική πρακτική, που μπορούν να προβλέπουν, ειδικότερα, ότι η έμμεση διάκριση μπορεί να αποδεικνύεται με κάθε αποδεικτικό μέσο, συμπεριλαμβανομένων των στατιστικών στοιχείων (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Schuch-Ghannadan, C-274/18, EU:C:2019:828, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 51 Ως εκ τούτου, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει σε ποιο βαθμό τα στατιστικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιόν του είναι αξιόπιστα και αν αυτά μπορούν να ληφθούν υπόψη, δηλαδή, ιδίως, αν δεν εκφράζουν καθαρά τυχαία ή συγκυριακά φαινόμενα και αν είναι αρκούντως σημαντικά (πρβλ. απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Schuch-Ghannadan, C-274/18, EU:C:2019:828, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 52 Όσον αφορά τα στατιστικά στοιχεία, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει, αφενός, ότι το αιτούν δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη το σύνολο των εργαζομένων που υπόκεινται στην εθνική ρύθμιση στην οποία οφείλεται η διαφορετική μεταχείριση και, αφετέρου, ότι η καλύτερη μέθοδος συγκρίσεως συνίσταται στη σύγκριση των ποσοστών των εργαζομένων που θίγονται και που δεν θίγονται από την προβαλλόμενη διαφορετική μεταχείριση στο πλαίσιο του ανδρικού εργατικού δυναμικού που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω κανονιστικής ρυθμίσεως και των ίδιων ποσοστών στο πλαίσιο του γυναικείου εργατικού δυναμικού που εμπίπτει στο αυτό πεδίο εφαρμογής (πρβλ. αποφάσεις της 6ης Δεκεμβρίου 2007, Voß, C-300/06, EU:C:2007:757, σκέψεις 40 και 41, και της 3ης Οκτωβρίου 2019, Schuch-Ghannadan, C-274/18, EU:C:2019:828, σκέψη 47).

53. Εν προκειμένω, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι στο πεδίο εφαρμογής των επίμαχων εθνικών διατάξεων εμπίπτουν οι πρώην εργαζόμενοι οντότητας υποκειμένης στον έλεγχο του Rechnungshof (Ελεγκτικού Συνεδρίου) που δικαιούνται επαγγελματική σύνταξη με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής».
54. Κατά συνέπεια, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 65 έως 67 των προτάσεών της, αν καταδειχθεί πράγματι από τις διαθέσιμες στατιστικές ότι το ποσοστό των πρώην εργαζομένων το ύψος της επαγγελματικής συντάξεως των οποίων εθίγη από τις επίμαχες εθνικές διατάξεις είναι σημαντικά μεγαλύτερο μεταξύ των ανδρών πρώην εργαζομένων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών από ό,τι μεταξύ των γυναικών πρώην εργαζομένων που καλύπτονται από τις διατάξεις αυτές, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι μια τέτοια κατάσταση συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου, αντίθετη προς το άρθρο 5, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/54, εκτός αν οι εν λόγω διατάξεις δικαιολογούνται από αντικειμενικούς παράγοντες, ξένους προς κάθε δυσμενή διάκριση λόγω φύλου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2007, Voß, C-300/06, EU:C:2007:757, σκέψη 42).
55. Πράγματι, τρίτον, ακόμη και αν το αιτούν δικαστήριο ήθελε εκτιμήσει, υπό το πρίσμα των παρατηρήσεων που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 53 και 54 της παρούσας αποφάσεως, ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις προκαλούν διαφορετική μεταχείριση ικανή να συνιστά έμμεση διάκριση λόγω φύλου, στην περίπτωση αυτή θα εναπόκειτο στο δικαστήριο αυτό να εξετάσει σε ποιο βαθμό μια τέτοια διαφορετική μεταχείριση μπορεί παρά ταύτα να δικαιολογείται από αντικειμενικούς παράγοντες, ξένους προς κάθε δυσμενή διάκριση λόγω φύλου, όπως προκύπτει από το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/54.
56. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, αυτό συμβαίνει ειδικότερα όταν τα επιλεγέντα μέσα εξυπηρετούν θεμιτό σκοπό κοινωνικής πολιτικής, είναι κατάλληλα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου με τη νομοθεσία αυτή σκοπού και είναι αναγκαία προς τούτο, εξυπακουόμενου ότι τα εν λόγω μέσα δεν μπορούν να θεωρούνται κατάλληλα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού παρά μόνον αν εξυπηρετούν πράγματι την επίτευξή του και η εφαρμογή τους γίνεται με συνέπεια και σύστημα (πρβλ. απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Leone, C-173/13, EU:C:2014:2090, σκέψεις 53 και 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
57. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως κατά την επιλογή των μέτρων που είναι πρόσφορα για την υλοποίηση των σκοπών της κοινωνικής πολιτικής τους και της πολιτικής τους για την απασχόληση (αποφάσεις της 6ης Απριλίου 2000, Jørgensen, C-226/98, EU:C:2000:191, σκέψη 41, και της 20ής Οκτωβρίου 2011, Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
58. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι, μολονότι τελικά στο εθνικό δικαστήριο, που είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά και να ερμηνεύσει την εθνική νομοθεσία, εναπόκειται να κρίνει αν και σε ποιο βαθμό η επίμαχη νομοθετική διάταξη είναι δικαιολογημένη λόγω τέτοιων αντικειμενικών παραγόντων, το Δικαστήριο, καλούμενο στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης προδικαστικής αποφάσεως να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμες απαντήσεις, είναι αρμόδιο να παράσχει, με βάση τη δικογραφία της υποθέσεως της κύριας δίκης και τις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις που του έχουν υποβληθεί, τα στοιχεία που θα δώσουν στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να εκδώσει την απόφασή του (απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Leone, C-173/13, EU:C:2014:2090, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
59. Εν προκειμένω, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι ο SpBegrG, με τον οποίο οι επίμαχες εθνικές διατάξεις συνδέονται στενά, επιδιώκει δύο σκοπούς, ήτοι, αφενός, τη μείωση των δημιουργούμενων ανισορροπιών ως προς τις λεγόμενες «ειδικές» συντάξεις οι οποίες, όπως εκθέτει η Αυστριακή Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, είναι «συμπληρωματικές συντάξεις πέραν των συνηθών συνταξιοδοτικών συστημάτων», και, αφετέρου, την εξασφάλιση της βιώσιμης χρηματοδότησεως των συντάξεων. Η Αυστριακή Κυβέρνηση επιβεβαίωσε τους σκοπούς αυτούς με τις γραπτές παρατηρήσεις της, διευκρινίζοντας ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις αποσκοπούν ειδικότερα

- να αντισταθμίσουν τις ανισοροπίες σε επίπεδο χορηγήσεως συνταξιοδοτικών παροχών χρηματοδοτούμενων σε τελική ανάλυση από το κράτος. Η ως άνω κυβέρνηση εξέθεσε επιπλέον ότι οι συντάξεις αυτές συνεπάγονται μεγάλη οικονομική επιβάρυνση για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, η οποία υπάρχει κίνδυνος να έχει έμμεσες επιπτώσεις στον προϋπολογισμό του κράτους, ιδίως λόγω της μειωμένης διανομής μερισμάτων.
- 60 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι εκτιμήσεις αναγόμενες στον προϋπολογισμό δεν μπορούν να δικαιολογήσουν δυσμενή διάκριση εις βάρος ενός από τα δύο φύλα (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2003, Schönheit και Becker, C-4/02 και C-5/02, EU:C:2003:583, σκέψη 85 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 61 Αντιθέτως, οι σκοποί οι οποίοι συνίστανται στην εξασφάλιση της βιώσιμης χρηματοδότησεως των συντάξεων και στη μείωση της διαφοράς μεταξύ των επιπέδων των συντάξεων που χρηματοδοτούνται από το κράτος μπορούν, λαμβανομένου υπόψη του ευρέος περιθωρίου εκτιμήσεως των κρατών μελών, να θεωρηθούν ως θεμιτοί σκοποί κοινωνικής πολιτικής οι οποίοι είναι ξένοι προς κάθε δυσμενή διάκριση λόγω φύλου.
- 62 Εν προκειμένω, και με την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προβεί συναφώς, από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι οι εθνικές διατάξεις είναι ικανές να εξυπηρετήσουν τέτοιους σκοπούς. Αφενός, τόσο η παρακράτηση μέρους της καταβλητέας παροχής όσο και η μη αύξηση του ύψους της καθιστούν δυνατή τη σύσταση αποθεματικών για την κάλυψη των μελλοντικών υποχρεώσεων προς καταβολή συντάξεων. Συναφώς, καίτοι, όπως υπογράμμισαν ο ενάγων της κύριας δίκης και η ΝΚ κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, τα εξοικονομούμενα με τον τρόπο αυτόν ποσά μπορούν καταρχήν να χρησιμοποιηθούν για οποιονδήποτε σκοπό από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, ωστόσο, πάντοτε με την επιφύλαξη των ίδιων εξακριβώσεων, το κράτος, σε περίπτωση πλειοψηφικής συμμετοχής, ασκεί επαρκή επιρροή επί των ως άνω επιχειρήσεων προκειμένου να εξασφαλίσει την εκ μέρους τους κατάλληλη χρηματοδότηση των εν λόγω συντάξεων.
- 63 Αφετέρου, δεδομένου ότι οι εν λόγω διατάξεις θίγουν μόνον τις παροχές που υπερβαίνουν ορισμένο όριο, έχουν ως αποτέλεσμα την προσέγγιση του ύψους των παροχών αυτών προς αυτό των χαμηλότερων συντάξεων.
- 64 Εξάλλου, με την επιφύλαξη εξακριβώσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου, οι εν λόγω διατάξεις εφαρμόζονται με συνέπεια και σύστημα, καθόσον έχουν εφαρμογή σε όλες τις συντάξεις οι οποίες χορηγούνται με τη μορφή «άμεσων καθορισμένων παροχών» από τους υποκείμενους άμεσα ή έμμεσα στον έλεγχο του κράτους φορείς και επιχειρήσεις, για τους οποίους τα δημιουργούμενα μέσω των παρακρατούμενων ή των μη χορηγούμενων ποσών αποθεματικά είναι επομένως διαθέσιμα προς χρηματοδότηση των μελλουσών υποχρεώσεων καταβολής συντάξεων.
- 65 Οι επίμαχες εθνικές διατάξεις, όπως φαίνεται, δεν συνεπάγονται μέτρα υπερβαίνοντα ό,τι είναι αναγκαίο προς επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών, ιδίως επειδή λαμβάνουν υπόψη τη φοροδοτική ικανότητα των ενδιαφερομένων, καθόσον τόσο τα ποσά που παρακρατούνται δυνάμει του άρθρου 24a του NÖ Landes- und GemeindebezügeG όσο και οι περιορισμοί στην αύξηση των συντάξεων τους οποίους προβλέπει το άρθρο 711 του ASVG κλιμακώνονται σε συνάρτηση με το ύψος των χορηγούμενων παροχών.
- 66 Επιπλέον, όσον αφορά ειδικότερα τον σκοπό εξασφάλισεως της βιώσιμης χρηματοδότησεως των συντάξεων, το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη επιχείρηση, όπως η ΝΚ, μπορεί να έχει συστήσει επαρκή αποθεματικά προς τούτο δεν μπορεί, αυτό καθεαυτό, να κλονίσει τον αναγκαίο χαρακτήρα των επίμαχων εθνικών διατάξεων, δεδομένου ότι, όπως σημειώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, οι διατάξεις αυτές καλύπτουν το σύνολο των επιχειρήσεων στις οποίες το ομοσπονδιακό κράτος και το ομόσπονδο κράτος της Κάτω Αυστρίας έχουν πλειοψηφική συμμετοχή.

67 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, στοιχείο γ', και το άρθρο 7, στοιχείο α', σημείο iii, της οδηγίας 2006/54 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη, έστω και αν το ποσοστό των πρώην εργαζομένων το ύψος της επαγγελματικής συντάξεως των οποίων εθίγη από την ως άνω ρύθμιση είναι σημαντικά μεγαλύτερο μεταξύ των ανδρών πρώην εργαζομένων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω ρύθμισης από ό,τι μεταξύ των γυναικών πρώην εργαζομένων που εμπίπτουν σε αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω συνέπειες δικαιολογούνται από αντικειμενικούς παράγοντες ξένους προς κάθε δυσμενή διάκριση λόγω φύλου, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του δευτέρου σκέλους του δευτέρου ερωτήματος

68 Με το δεύτερο σκέλος του δευτέρου ερωτήματός του το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν η οδηγία 2000/78 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη, όταν η εν λόγω ρύθμιση θίγει αποκλειστικά δικαιούχους που έχουν υπερβεί ορισμένη ηλικία.

69 Δυνάμει του άρθρου 1 και του άρθρου 2, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2000/78, απαγορεύεται κάθε έμμεση διάκριση βασιζόμενη, μεταξύ άλλων, στην ηλικία. Συντρέχει έμμεση διάκριση όταν μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική ενδέχεται να προκαλέσει μειονεκτική μεταχείριση ενός ατόμου ορισμένης ηλικίας σε σχέση με άλλα άτομα, εκτός εάν η εν λόγω διάταξη, κριτήριο ή πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικά από θεμιτό σκοπό και τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία (απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2019, *Escribano Vindel*, C-49/18, EU:C:2019:106, σκέψεις 41 και 42).

70 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η ενδεχόμενη ύπαρξη έμμεσης διακρίσεως λόγω ηλικίας στηρίζεται στο γεγονός ότι καμία σύμβαση για σύνταξη με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής» δεν συνήφθη στην Αυστρία από το έτος 2000 και μετά, οπότε οι επίμαχες εθνικές διατάξεις θίγουν μόνον άτομα που έχουν συμπληρώσει ορισμένη ηλικία, δεδομένου ότι οι συμβάσεις επαγγελματικής συντάξεως για τους άλλους ενδιαφερομένους έχουν συναφθεί με βάση το μοντέλο του συνταξιοδοτικού ταμείου ή της ασφαλίσεως.

71 Όπως όμως και η έμμεση διάκριση λόγω φύλου, καθώς προκύπτει από τις σκέψεις 45, 49 και 52 της παρούσας αποφάσεως, έμμεση διάκριση λόγω ηλικίας μπορεί να διαπιστωθεί μόνον αν αποδεικνύεται ότι εθνική ρύθμιση επηρεάζει αρνητικά, και χωρίς δικαιολογητικό λόγο, σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων ορισμένης ηλικίας σε σχέση με άλλα άτομα. Προς τούτο, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των εργαζομένων που υπόκεινται στην εθνική ρύθμιση στην οποία οφείλεται η διαφορετική μεταχείριση.

72 Επομένως, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη έμμεσης διακρίσεως λόγω ηλικίας, τα άτομα που περιέρχονται σε μειονεκτική θέση από τις επίμαχες εθνικές διατάξεις δεν μπορούν να συγκρίνονται με άτομα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών, όπως τα άτομα που έχουν συνάψει συνταξιοδοτική σύμβαση με βάση το μοντέλο του συνταξιοδοτικού ταμείου ή της ασφαλίσεως.

- 73 Εξάλλου, όπως υπενθύμισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 89 των προτάσεών της, απλώς και μόνον το γεγονός ότι στα άτομα που δεν έχουν συμπληρώσει ορισμένη ηλικία εφαρμόζεται μεταγενέστερο νομικό καθεστώς δεν μπορεί να συνεπάγεται έμμεση διάκριση λόγω ηλικίας σε βάρος άλλων ατόμων, στα οποία έχει εφαρμογή το προγενέστερο νομικό καθεστώς (πρβλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2019, Horgan και Keegan, C-154/18, EU:C:2019:113, σκέψη 28).
- 74 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε στοιχεία σύμφωνα με τα οποία, μεταξύ των ατόμων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των επίμαχων εθνικών διατάξεων, ήτοι των δικαιούχων συντάξεως καταβαλλόμενης από επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής», περιέρχεται σε μειονεκτική θέση εξαιτίας των διατάξεων αυτών σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που έχουν συμπληρώσει ορισμένη ηλικία.
- 75 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο σκέλος του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2000/78 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη, απλώς και μόνον επειδή η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση θίγει αποκλειστικά δικαιούχους που έχουν υπερβεί ορισμένη ηλικία.

Επί του τρίτου, του τετάρτου, του πέμπτου, του έκτου και του έβδομου ερωτήματος

- 76 Με το τρίτο, το τέταρτο, το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο ερώτημα, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν τα άρθρα 16, 17, 20 και 21 του Χάρτη έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη.
- 77 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη ορίζεται στο άρθρο 51, παράγραφος 1, αυτού, κατά το οποίο, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών, οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται σε αυτά μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης.
- 78 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη έχουν εφαρμογή σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης και ότι απαιτείται, ως εκ τούτου, σεβασμός των δικαιωμάτων αυτών, μεταξύ άλλων, σε περίπτωση εθνικής ρυθμίσεως που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω δικαίου [απόφαση της 21ης Μαΐου 2019, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Επικαρπία επί γεωργικών γαιών), C-235/17, EU:C:2019:432, σκέψη 63 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 79 Επισημαίνεται ωστόσο ότι, στον σχετικό τομέα, το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει ειδικές υποχρεώσεις στα κράτη μέλη όσον αφορά την επίμαχη στην κύρια δίκη κατάσταση (πρβλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Julián Hernández κ.λπ., C-198/13, EU:C:2014:2055, σκέψη 35).
- 80 Εν προκειμένω, όπως απορρέει από τις σκέψεις 40 έως 67 της παρούσας αποφάσεως, οι επίμαχες εθνικές διατάξεις είναι ικανές να οδηγήσουν σε διαφορετική μεταχείριση λόγω φύλου, η οποία, ελλείψει δικαιολογήσεως, θα μπορούσε να συνιστά έμμεση διάκριση απαγορευόμενη από την οδηγία 2006/54. Κατά συνέπεια, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 98 των προτάσεών της, οι

διατάξεις αυτές υπόκεινται σε ειδική ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης, καθόσον ο προσδιορισμός και ο υπολογισμός των παροχών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από κάθε διάκριση αντίθετη προς την οδηγία αυτή καθώς και προς την οδηγία 2000/78.

- 81 Εξ αυτού προκύπτει ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις συνιστούν εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, οπότε πρέπει να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που διασφαλίζει ο Χάρτης.
- 82 Συναφώς, πρώτον, το άρθρο 20 του Χάρτη καθιερώνει την αρχή της ισότητας κάθε προσώπου έναντι του νόμου. Κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, του ως άνω Χάρτη, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω, μεταξύ άλλων, φύλου, ηλικίας ή περιουσίας.
- 83 Όσον αφορά, ειδικότερα, τη διάκριση λόγω ηλικίας, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τα κράτη μέλη, όταν λαμβάνουν μέτρα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/78, η οποία συγκεκριμενοποιεί την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας στον τομέα της απασχολήσεως και της εργασίας, πρέπει να ενεργούν τηρώντας την εν λόγω οδηγία (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2015, *Felber*, C-529/13, EU:C:2015:20, σκέψη 16 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Ομοίως, τα κράτη μέλη, όταν λαμβάνουν μέτρα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2006/54, η οποία συγκεκριμενοποιεί, στον εν λόγω τομέα, την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω φύλου, οφείλουν να ενεργούν τηρώντας την τελευταία αυτή οδηγία.
- 84 Υπό τις συνθήκες αυτές, τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου που αφορούν την ύπαρξη διακρίσεως λόγω ηλικίας και φύλου πρέπει να εξεταστούν, όπως εξετάστηκαν και στο πλαίσιο των απαντήσεων στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, μόνον υπό το πρίσμα, αντιστοίχως, των οδηγιών 2000/78 και 2006/54 (πρβλ. απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2014, *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, σκέψη 25).
- 85 Όσον αφορά τη διάκριση λόγω περιουσίας, ακόμη και αν υποθεθεί ότι αποδεικνύεται ότι η διαφορετική μεταχείριση που εκτίθεται στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως, ήτοι το γεγονός ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις επηρεάζουν μόνο συντάξεις που υπερβαίνουν ορισμένο όριο, περιάγει σε μειονεκτική θέση ιδίως τα άτομα που έχουν ορισμένη περιουσία, η περίπτωση αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί εν προκειμένω για τους λόγους που εκτίθενται στις σκέψεις 61 έως 66 της παρούσας αποφάσεως, με την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες πρέπει να προβεί το αιτούν δικαστήριο. Ως εκ τούτου, οι ως άνω διατάξεις δεν συνεπάγονται παράβαση του άρθρου 20 και του άρθρου 21, παράγραφος 1, του Χάρτη για τον λόγο αυτόν.
- 86 Όσον αφορά, δεύτερον, το άρθρο 16 του Χάρτη, πρέπει να υπομνησθεί ότι η διασφαλιζόμενη με το άρθρο αυτό επιχειρηματική ελευθερία περιλαμβάνει τη συμβατική ελευθερία στην οποία αναφέρεται το έβδομο προδικαστικό ερώτημα (πρβλ. απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, σκέψη 42). Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 110 των προτάσεών της, η ως άνω ελευθερία περιλαμβάνει την ελευθερία καθορισμού ή διαπραγματεύσεως του τιμήματος για μια παροχή.
- 87 Εξ αυτού συνάγεται ότι διατάξεις όπως οι επίμαχες εν προκειμένω εθνικές διατάξεις συνιστούν περιορισμό της συμβατικής ελευθερίας, καθόσον υποχρεώνουν τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να καταβάλλουν στους πρώην υπαλλήλους τους σύνταξη με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής» το ύψος της οποίας είναι χαμηλότερο από το συμβατικώς συμφωνηθέν.
- 88 Εντούτοις, η επιχειρηματική ελευθερία δεν συνιστά απόλυτο προνόμιο, αλλά πρέπει να εξετάζεται με γνώμονα τη λειτουργία της στην κοινωνία και μπορεί ως εκ τούτου να υπόκειται σε παρεμβάσεις εκ μέρους της δημόσιας εξουσίας ικανές να επιφέρουν, υπέρ του γενικού συμφέροντος, περιορισμούς στην άσκηση της οικονομικής δραστηριότητας. Επιπλέον, κατά το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον

- Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο, να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, να είναι αναγκαίος και να ανταποκρίνεται πραγματικά σε αναγνωριζόμενους από την Ευρωπαϊκή Ένωση σκοπούς γενικού συμφέροντος ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων (πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2016, Pillbox 38, C-477/14, EU:C:2016:324, σκέψεις 157 έως 160).
- 89 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο περιορισμός της συμβατικής ελευθερίας περί του οποίου γίνεται λόγος στη σκέψη 87 της παρούσας αποφάσεως προβλέφθηκε από τον νόμο και σέβεται το βασικό περιεχόμενο της εν λόγω ελευθερίας, διότι επιφέρει μόνο μια πολύ μερική στέρηση της καταβολής των επαγγελματικών συντάξεων που είχαν αποτελέσει το αντικείμενο διαπραγμάτευσης και είχαν συμφωνηθεί μεταξύ της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως και των εργαζομένων της. Εξάλλου, με την επιφύλαξη εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, η ως άνω στέρηση εξυπηρετεί τους σκοπούς γενικού συμφέροντος που συνίστανται στη βιώσιμη χρηματοδότηση των συντάξεων που καλύπτονται από το κράτος και στη μείωση της διαφοράς μεταξύ των επιπέδων των ως άνω συντάξεων. Τέλος, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 61 έως 66 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο περιορισμός αυτός τηρεί την αρχή της αναλογικότητας, οπότε δεν είναι αντίθετος προς το άρθρο 16 του Χάρτη.
- 90 Όσον αφορά, τρίτον, το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη, που καθιερώνει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, πρέπει να υπομνησθεί ότι η προστασία την οποία παρέχει η διάταξη αυτή αφορά δικαιώματα με περιουσιακή αξία, εκ των οποίων απορρέει, λαμβανομένης υπόψη της οικείας έννομης τάξεως, μια δεδομένη νομική θέση βάσει της οποίας ασκούνται αυτοτελώς τα εν λόγω δικαιώματα από τον δικαιούχο τους και υπέρ αυτού (πρβλ. απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, σκέψη 34).
- 91 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η σύναψη συμβάσεως αφορώσας επαγγελματική σύνταξη δημιουργεί ένα περιουσιακό συμφέρον υπέρ του δικαιούχου της συντάξεως αυτής. Επιπλέον, η παρακράτηση από την εμπλεκόμενη επιχείρηση ενός μέρους του συμβατικώς συμφωνηθέντος ποσού και η μη εφαρμογή της συμβατικώς συμφωνηθείσας τιμαριθμικής αναπροσαρμογής θίγουν το ως άνω συμφέρον. Ωστόσο, το δικαίωμα το οποίο διασφαλίζει το άρθρο 17, παράγραφος 1, του Χάρτη δεν έχει απόλυτο χαρακτήρα, οπότε δεν μπορεί να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι παρέχει δικαίωμα συντάξεως ορισμένου ποσού (πρβλ. απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, Florescu κ.λπ., C-258/14, EU:C:2017:448, σκέψεις 50 και 51).
- 92 Εντούτοις, όπως προκύπτει από τη σκέψη 88 της παρούσας αποφάσεως, κάθε περιορισμός του ως άνω δικαιώματος ιδιοκτησίας πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο, να σέβεται το βασικό περιεχόμενο του δικαιώματος και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, να είναι αναγκαίος και να ανταποκρίνεται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος αναγνωριζόμενους από την Ένωση. Εν προκειμένω, οι επίμαχοι στην κύρια δίκη περιορισμοί των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων προβλέπονται από τον νόμο. Επιπλέον, περιορίζουν μόνον ένα μέρος του συνολικού ποσού των σχετικών συντάξεων με τη μορφή «άμεσης καθορισμένης παροχής», οπότε δεν μπορούν να θεωρηθούν ως επηρεάζοντες το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων. Εξάλλου, με την επιφύλαξη εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, οι περιορισμοί αυτοί είναι, όπως φαίνεται, αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά στους σκοπούς γενικού συμφέροντος που συνίστανται στη βιώσιμη χρηματοδότηση των συντάξεων που καλύπτονται από το κράτος και στη μείωση της διαφοράς μεταξύ των επιπέδων των εν λόγω συντάξεων.
- 93 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο, στο τέταρτο, στο πέμπτο, στο έκτο και στο έβδομο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 16, 17, 20 και 21 του Χάρτη έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη.

Επί του ογδού ερωτήματος

- 94 Με το όγδοο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 47 του Χάρτη έχει την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να μην προβλέπει, στην έννομη τάξη του, αυτοτελές ένδικο βοήθημα με κύριο αίτημα την εξέταση της συμφωνίας προς το δίκαιο της Ένωσης εθνικών διατάξεων που εφαρμόζουν το δίκαιο αυτό.
- 95 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις συνδέονται στενά με το άρθρο 1 του SpBegrG ή εκδόθηκαν βάσει του ίδιου νομοθετικού πλαισίου. Δεδομένου ότι ο νόμος αυτός αποτελείται από διατάξεις συνταγματικής ισχύος, οι δυνατότητες δικαστικής προσβολής των επίμαχων εθνικών διατάξεων ενώπιον του Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικού Δικαστηρίου) είναι περιορισμένες, οπότε οι εν λόγω εθνικές διατάξεις μπορούν να βάλονται μόνον παρεμπιπτόντως, με την άσκηση αγωγής ιδιωτικού δικαίου κατά του αντισυμβαλλομένου τον οποίο αφορά η επαγγελματική σύνταξη.
- 96 Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας την οποία εγγυάται το άρθρο 47 του Χάρτη δεν απαιτεί, καθεαυτή, να υφίσταται αυτοτελές ένδικο βοήθημα το οποίο να σκοπεί, κυρίως, την αμφισβήτηση της συμφωνίας εθνικών διατάξεων με τους κανόνες της Ένωσης, εφόσον προβλέπονται ένα ή περισσότερα μέσα ένδικης προστασίας τα οποία, έστω και παρεμπιπτόντως, διασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων που αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2019, Deutsche Lufthansa, C-379/18, EU:C:2019:1000, σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 97 Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις μπορούν να βάλονται παρεμπιπτόντως, δεν μπορεί να διαπιστωθεί παραβίαση της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας λόγω της ελλείψεως αυτοτελούς ενδίκου βοηθήματος.
- 98 Κατά συνέπεια, στο όγδοο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 47 του Χάρτη έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να μην προβλέπει, στην έννομη τάξη του, αυτοτελές ένδικο βοήθημα με κύριο αίτημα την εξέταση της συμφωνίας προς το δίκαιο της Ένωσης εθνικών διατάξεων που εφαρμόζουν το δίκαιο αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι υφίσταται η δυνατότητα η συμφωνία αυτή να εξεταστεί παρεμπιπτόντως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 99 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η οδηγία 2000/78/EK του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, και η οδηγία 2006/54/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, έχουν την έννοια ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους διατάξεις του δικαίου κράτους μέλους δυνάμει των οποίων, αφενός, ένα μέρος του ποσού της επαγγελματικής συντάξεως την οποία ο εργοδότης ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να καταβάλλει απευθείας σε πρώην εργαζόμενο του πρέπει να παρακρατείται στην πηγή από τον εν λόγω εργοδότη και, αφετέρου, παύει να ισχύει η τιμαριθμική αναπροσαρμογή που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με το ποσό της εν λόγω παροχής.

- 2) Το άρθρο 5, στοιχείο γ', και το άρθρο 7, στοιχείο α', σημείο iii, της οδηγίας 2006/54 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη, έστω και αν το ποσοστό των πρώην εργαζομένων το ύψος της επαγγελματικής συντάξεως των οποίων εθίγη από την ως άνω ρύθμιση είναι σημαντικά μεγαλύτερο μεταξύ των ανδρών πρώην εργαζομένων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω ρύθμισης από ό,τι μεταξύ των γυναικών πρώην εργαζομένων που εμπίπτουν σε αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω συνέπειες δικαιολογούνται από αντικειμενικούς παράγοντες ξένους προς κάθε δυσμενή διάκριση λόγω φύλου, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.
- 3) Το άρθρο 2, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2000/78 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη, απλώς και μόνον επειδή η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση θίγει αποκλειστικά δικαιούχους που έχουν υπερβεί ορισμένη ηλικία.
- 4) Τα άρθρα 16, 17, 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας οι δικαιούχοι συντάξεως την οποία ανέλαβε, με σύμβαση, την υποχρέωση να τους καταβάλλει απευθείας μια επιχείρηση ελεγχόμενη από το κράτος και η οποία υπερβαίνει ορισμένα όρια καθοριζόμενα από την εν λόγω ρύθμιση στερούνται, αφενός, ενός ποσού που παρακρατείται από το μέρος της ως άνω συντάξεως το οποίο υπερβαίνει ένα από τα όρια αυτά και, αφετέρου, της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχε συμφωνηθεί συμβατικώς σχετικά με την εν λόγω σύνταξη.
- 5) Το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να μην προβλέπει, στην έννομη τάξη του, αυτοτελές ένδικο βοήθημα με κύριο αίτημα την εξέταση της συμφωνίας προς το δίκαιο της Ένωσης εθνικών διατάξεων που εφαρμόζουν το δίκαιο αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι υφίσταται η δυνατότητα η συμφωνία αυτή να εξεταστεί παρεμπιπτόντως.

(υπογραφές)